

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบัน เศรษฐกิจของประเทศในแถบเอเชียเริ่มมีบทบาทในเวทีโลกมากขึ้นเนื่องมาจากขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่และการมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงต่อเนื่องอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงที่มีประเทศจีน อินเดีย และกลุ่มประเทศอาเซียนอันรวมถึงประเทศไทยด้วย อย่างไรก็ตาม การเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยเริ่มแสดงอาการถดถอยลงนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากกระบวน โลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดภาวะการแข่งขันที่สูงมากขึ้น กอปรกับการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียเมื่อปี พ.ศ.2540 ทำให้หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยตระหนักและหันกลับมาให้ความสนใจในเรื่องการรักษาระดับการเติบโตอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เมื่อปี ค.ศ.1994 (พ.ศ.2537) Paul Krugman กล่าวในบทความเรื่อง The Myth of Asia's Miracle ว่าอัตราการเติบโตระดับสูงของหลายประเทศในเอเชียนั้น เกิดจากการเพิ่มขึ้นของการใช้ปัจจัยการผลิต ขณะที่การเพิ่มขึ้นของผลิตภาพ (Productivity) นั้นอยู่ในระดับต่ำ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเติบโตที่สูงนั้นเกิดจากการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตไปอย่างฟุ่มเฟือยเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นข้อสรุปของ Paul Krugman มองว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในแถบเอเชียจะรักษาระดับสูงไว้ได้ จนกระทั่งทรัพยากรทั้งหลายที่มีอย่างจำกัดนั้นเริ่มหมดลงหรือไม่ได้มีอย่างเหลือเฟืออีกต่อไป ข้อสรุปนี้ชี้ว่าการจะรักษาระดับการเติบโตให้ได้อย่างยั่งยืนนั้น การปรับปรุงในด้านผลิตภาพการผลิตเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการปล่อยให้การเติบโตทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของการจ้างงาน และการขยายตัวของปัจจัยทุนเท่านั้นคงไม่เพียงพอ หากแต่จำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการปรับปรุงในหลายด้าน เช่น คุณภาพของแรงงาน โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ วิธีการจัดการบริหาร เทคนิคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนความก้าวหน้าของระดับเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เริ่มมีการศึกษาถึงแหล่งที่มาของความเติบโตทางเศรษฐกิจและผลิตภาพการผลิตมากยิ่งขึ้น

ผลิตภาพ (Productivity) นั้น เป็นการวัดว่าระบบเศรษฐกิจ มีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการได้ดีเพียงไร เช่น สามารถปลูกข้าวได้ 70 ถึงหรือ 200 ถึงต่อพื้นที่เพาะปลูก 1 ไร่ หรือสามารถซ่อมรถยนต์ได้ 2 คันหรือว่า 5 คันต่อคน-วัน ผลิตภาพจึงมีความสำคัญ เพราะการที่ระบบเศรษฐกิจสามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้นภายใต้ข้อจำกัดเดิม ย่อมหมายความว่าเราสามารถ

บริโภคได้มากขึ้นตามไปด้วย นั่นก็คือการมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น หรือสามารถสะสมความมั่งคั่ง(wealth)ได้เร็วขึ้น อันเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว หากพิจารณากระบวนการผลิตว่าเป็นกระบวนการแปรรูปทำให้ปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆกลายมาเป็นผลผลิต ดังนั้น จึงสามารถวัดความมีประสิทธิภาพของการผลิตได้ จากการหาสัดส่วนของผลผลิต (output) ต่อปัจจัยป้อน (input) เช่น การหาผลิตภาพการผลิตของแรงงาน (Labor productivity) ว่าสามารถผลิตสินค้าได้เท่าใดต่อแรงงาน 1 หน่วย การวัดเช่นนี้เป็นที่นิยมโดยทั่วไปเนื่องจากความสะดวกและง่ายในการเก็บหรือหาข้อมูล แต่เนื่องจากกระบวนการผลิตนั้นปกติต้องใช้ปัจจัยการผลิตหลายตัวพร้อมกัน การปรับเปลี่ยนปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งไม่ว่าเชิงปริมาณหรือคุณภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตได้ ดังนั้น การวัดผลิตภาพโดยเทียบกับปัจจัยการผลิตเพียงตัวเดียวอาจจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนหรือความเข้าใจผิดขึ้นได้ เช่น หากโรงงานมีการลงทุนเครื่องจักรรุ่นใหม่ที่มีเทคโนโลยีดีขึ้น มีผลผลิตมากขึ้นโดยที่จ้างแรงงานเท่าเดิม การวัดผลิตภาพการผลิตของแรงงานจะทำให้เข้าใจว่าแรงงานมีความสามารถผลิตได้ดีขึ้น ทั้งที่ความจริงอาจจะไม่มีการปรับปรุงของแรงงานเลยก็ได้ หรืออาจจะทำงานด้วยประสิทธิภาพลงด้วยซ้ำ อันเนื่องมาจากเครื่องจักรที่ดีขึ้นด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการวัดผลิตภาพโดยเปรียบเทียบกับปัจจัยการผลิตทุกตัวพร้อมกัน ซึ่งเรียกว่าผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม (Total Factor Productivity : TFP)

ผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมหรือ TFP นี้ เป็นค่าที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิตว่าประหยัดหรือฟุ่มเฟือยเพียงใดในการผลิตสินค้าจำนวนหนึ่งๆ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการสะท้อนถึงต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการนั่นเอง จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสามารถในการแข่งขันได้ทางหนึ่ง ดังนั้น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจึงอาจทำได้โดยการปรับปรุงผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม และใช้การเติบโตของผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม (Total Factor Productivity Growth rate : TFPG) เป็นตัวชี้วัดความสามารถในการแข่งขันได้ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง TFPG นี้สอดคล้องกับแนวคิด Neo-classical Growth Model ที่ให้ความสำคัญกับการสะสมความรู้และทุนมนุษย์ ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่จะเป็นพื้นฐานของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว การวัดค่า TFPG นี้ เป็นที่นิยมและยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในด้านทฤษฎีและการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งจากนักเศรษฐศาสตร์ ตลอดจนระดับผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ และในบางประเทศนั้น ได้กำหนดให้ TFPG เป็นหนึ่งในเป้าหมายของแผนการพัฒนาประเทศด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาดูจะพบว่า ประเทศที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งล้วนแต่มี TFPG เป็นแหล่งที่มาของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สำคัญ อันจะเห็นได้จากมีสัดส่วนของ TFPG ต่อ GDP Growth rate ที่ค่อนข้างสูง ดังที่แสดงในตาราง 1.1 ต่อไปนี้

ตาราง 1.1 แสดง GDP Growth ,TFPGและสัดส่วนของTFPGต่อGDP Growth โดยเฉลี่ยต่อปีของบางประเทศระหว่างปี ค.ศ.1980-2000 (พ.ศ.2523-2543)

ประเทศ	GDP Growth (%)	TFPG (%)	สัดส่วนTFPG/GDP Growth (%)
ญี่ปุ่น	2.60	1.78	68.46
อินเดีย	5.10	2.08	40.78
ไต้หวัน	7.34	1.85	25.20
เกาหลีใต้	7.22	1.82	25.21
มาเลเซีย	6.48	1.29	19.91
ไทย	5.93	1.00	16.86
ฟิลิปปินส์	2.51	-0.37	-14.74
อินโดนีเซีย	5.40	-0.80	-14.81
เวียดนาม **	6.36	3.27	51.42

ที่มา: Noriyoshi Oguchi. (2004)

**เวียดนาม เป็นข้อมูลในช่วงปีค.ศ.1986-2000 (พ.ศ.2529-2543)

สัดส่วนของ TFPG ต่อ GDP Growth rate คือการวัดว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นมีที่มาจาก การเติบโตของผลผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมมากหรือน้อยเพียงไร หากการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีสัดส่วนที่มาจาก การเติบโตของผลผลิตยิ่งมากเท่าใด ย่อมแปลว่า มีที่มาจาก การเพิ่มขึ้นของการใช้ปัจจัยการผลิต ทั้งปัจจัยแรงงานและปัจจัยทุน น้อยเท่านั้น ซึ่งจากข้อเท็จจริงพื้นฐานที่ว่า ปัจจัยทุกอย่างมีความจำกัด การที่การเติบโตมีที่มาจาก การเติบโตของปัจจัยน้อย ก็ย่อมหมายถึง การเติบโตอย่างยั่งยืนมากขึ้นนั่นเอง

จากความสำคัญของการเติบโตของผลผลิตภาพปัจจัยการผลิตทั้งสองนี้ข้างต้น คือ การประหยัดของการใช้ทรัพยากรหรือประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร และการเติบโตอย่างยั่งยืน ดังกล่าวแล้วนั้น ส่งผลอย่างมากต่อความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ ในโลกปัจจุบันนี้ มีการเชื่อมโยงกันอย่างมาก ทั้งด้านการค้าขายระหว่างประเทศ และการลงทุนข้ามชาติ การแข่งขันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่รัฐบาลของประเทศต่างๆจำเป็นต้องหันมาให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์เช่นปัจจุบัน

World Economic Forum ได้มีการวัดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศต่างๆ ซึ่งความสามารถทางการแข่งขันนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศที่มีความสามารถทางการแข่งขันดีกว่า ย่อมพัฒนาได้ดีกว่า หรือเร็วกว่าในระยะกลางและระยะยาว ผลการวัดความสามารถทางการแข่งขันของบางประเทศ ได้แสดงในตาราง 1.2 ต่อไปนี้

ตาราง 1.2 แสดงอันดับความสามารถทางการแข่งขัน Global Competitiveness Index (GCI) ของบางประเทศ ประจำปี ค.ศ.2005 (พ.ศ.2548) และปี ค.ศ.2006 (พ.ศ.2549)

ประเทศ	GCI ranking ปี 2005 (พ.ศ.2548)	GCI ranking ปี 2006 (พ.ศ.2549)
สิงคโปร์	5	5
ญี่ปุ่น	10	7
ฮ่องกง	14	11
มาเลเซีย	25	26
ไทย	33	35
จีน	48	54
ฟิลิปปินส์	73	71
เวียดนาม	74	77

ที่มา: World Economic Forum (2006)

เห็นได้ว่า กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเช่น ไทย จีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มีอันดับความสามารถทางการแข่งขัน ต่ำกว่ากลุ่มประเทศที่เจริญแล้ว เช่น สิงคโปร์ และญี่ปุ่น นอกจากนี้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทย ยังมีแนวโน้มที่ความสามารถทางการแข่งขันลดถอยลง ประเทศไทยมีความสามารถทางการแข่งขันจากอันดับที่ 33 ในปี ค.ศ.2005 (พ.ศ.2548) ลดลงมาเหลืออันดับที่ 35 ในปี ค.ศ.2006 (พ.ศ.2549) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องตระหนัก และให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันให้มากขึ้น นโยบายหนึ่งในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน คือการส่งเสริมผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมนั่นเอง

การศึกษาเพื่อประมาณค่าอัตราการเติบโตของผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมของประเทศไทยนี้ จะช่วยให้ทราบถึงสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในระดับภาพรวมของทั้งระบบเศรษฐกิจและในระดับสาขาการผลิตแต่ละสาขาว่า มีความสามารถทางการแข่งขันมากน้อยเพียงไร ประกอบกับหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 เป็นต้นมา โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นลบในบางช่วง จากการเติบโตของปัจจัยทุนที่จำกัด ทำให้จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงสภาพการฟื้นตัว แนวโน้ม ตลอดจนความสามารถทางการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจ เพื่อจะได้เห็นภาพรวมของเศรษฐกิจไทยในอนาคต รวมถึงเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการตัดสินใจ และทำความเข้าใจนโยบายด้านการลงทุนรวมถึงการพัฒนาประเทศ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อที่จะรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศให้ยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง ส่วนประกอบของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และประมาณค่าอัตราการเติบโตผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมของประเทศไทย ทั้งในระดับภาพรวมหรือเศรษฐกิจมวลรวม และระดับรายสาขาการผลิตที่สำคัญ
2. เพื่อศึกษาอัตราการเติบโตผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม ที่คำนึงถึงผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฏจักรธุรกิจ (Effect of business fluctuation)

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

ทราบถึงแหล่งที่มาของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเติบโตผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมของประเทศไทย ทั้งในระดับเศรษฐกิจมวลรวม และระดับรายสาขาการผลิตที่สำคัญ รวมไปถึงอัตราการเติบโตผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมในแบบที่คำนึงถึงผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฏจักรธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจและเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษานโยบายการพัฒนาประเทศ และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษา ประมาณค่าผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมของประเทศไทยนี้ จะทำการศึกษา ในช่วงเวลาปี พ.ศ.2525-2548 (ค.ศ.1982-2005) และจะทำการศึกษาใน 2 ระดับคือ ภาพรวมทั้งระบบเศรษฐกิจหรือเศรษฐกิจมวลรวม และระดับสาขาการผลิตที่สำคัญจำนวน 8 สาขา ได้แก่

1. สาขาเกษตรกรรม (Agriculture)
2. สาขาเหมืองแร่และข่อยหิน (Mining and Quarrying)
3. สาขาหัตถอุตสาหกรรม (Manufacturing)
4. สาขาก่อสร้าง (Construction)
5. สาขาไฟฟ้าและประปา (Electricity and Water Supply)
6. สาขาคมนาคมขนส่งและสื่อสาร (Transportation and Communication)
7. สาขาการพาณิชย์ (Commerce)
8. สาขาบริการ (Service)

นอกจากนี้ จะทำการศึกษา ประมาณค่าผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมที่คำนึงถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฏจักรธุรกิจ โดยการหาอัตราการใช้ประโยชน์จากกำลังการผลิต (Capacity utilization rate) ซึ่งใช้วิธีการปรับด้วยเส้นแนวโน้มของสัดส่วนทุนต่อผลผลิต (Based on estimated trend of capital-output ratio หรือ Wharton Method)

ในส่วนสุดท้ายของการศึกษา ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ทั้งด้านอัตราการเติบโตผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม แหล่งที่มาของความเติบโตทางเศรษฐกิจ และดัชนีชี้วัดความสามารถทางการแข่งขันของ World Economic Forum ทั้ง Global Competitiveness Index (GCI) และ Business Competitiveness Index (BCI)